

Rights and Benefits of Future Musical Creators

Phatchara Luangkaew¹, Pherm Luangkaew^{2*}, Pramook Chusorn³, & Prayut Chusorn⁴

1 Independent Scholar, Thailand

2 Faculty of Law, Khon Kaen University, Thailand

3 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University, Thailand

4 Faculty of Education, Northeastern University, Thailand

** Corresponding author. E-mail: phermmlu@kku.ac.th*

Abstract

The research on measures to protect musical creators in disadvantaged business situations aims to: Examine the problem of unfair contracts between musical creators and entrepreneurs under Thai copyright law; Study the legal measures for copyright protection under Japanese and Korean law to identify mechanisms that safeguard musical creators in similar situations; and Propose guidelines for improving Thai copyright law and mechanisms to ensure fairness and adequate protection for creators. The research findings indicate that Thai law remains vague in providing protection for musical creators who are in disadvantaged business positions. Although the Thai Copyright Act B.E. 2537 (1994) and its subsequent amendments formally recognize the rights of musical creators, the law lacks clarity regarding protection against unfair contractual practices and lacks effective mechanisms to maintain balance between parties. Therefore, it is crucial to prioritize the dissemination of knowledge to musical creators about their legal rights and fair contracting practices, enabling them to better protect their interests. Additionally, legislation should be enacted to support the establishment of a centralized, independent, transparent, and accountable agency responsible for collecting and distributing royalties. This would ensure that creators receive fair compensation for the use of their works. The study further suggests that legal measures from Japan and South Korea can serve as useful models for Thailand. In particular, the establishment of a central organization to protect creators and manage royalties, as well as the implementation of standard contract provisions and mechanisms for reviewing contractual terms and conditions, should be considered to promote fairness and balance in the music industry.

Keywords: Rights and Benefits, Musical Creators, Future

สิทธิและผลประโยชน์ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในอนาคต

พัชร หลวงแก้ว¹, เพ็ญ หลวงแก้ว^{2*}, ประมุข ชูสอน³ และประยุทธ์ ชูสอน⁴

1 นักวิชาการอิสระ

2 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3 คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

* Corresponding author. Email: phermlu@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การทำวิจัยเรื่อง สิทธิและผลประโยชน์ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในอนาคต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสิทธิและประโยชน์ รวมถึงปัญหาความไม่เป็นธรรมระหว่างผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกับผู้ประกอบการ ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ไทย กฎหมายลิขสิทธิ์ภายใต้กฎหมายญี่ปุ่นและเกาหลีว่ามีมาตรการคุ้มครองผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่อยู่ในสถานะที่เสียเปรียบในทางธุรกิจอย่างไร แล้วนำเสนอแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย และกลไกคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ให้ได้รับความเป็นธรรมในสิทธิและประโยชน์ในอนาคต ด้วย ผลการวิจัยพบว่า กฎหมายไทยยังมีความคลุมเครือในสิทธิและประโยชน์ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่อยู่ในสถานะที่เสียเปรียบในทางธุรกิจ กฎหมายลิขสิทธิ์ไทย พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม แม้จะให้การคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในเชิงหลักการ แต่ยังคงขาดความชัดเจนในด้านการคุ้มครองจากสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและขาดกลไกที่สามารถสร้างความสมดุล ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ความรู้แก่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีเกี่ยวกับสิทธิในผลงานของตนและแนวทางการทำสัญญาที่เป็นธรรม เพื่อให้ผู้สร้างงานสามารถปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของตนเองได้มากขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการตรากฎหมายรองรับการจัดตั้งองค์กรกลางเก็บและจัดสรรค่าลิขสิทธิ์ที่มีลักษณะอิสระ โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้สร้างงานว่ารายได้จากการใช้ผลงานจะถูกจัดสรรอย่างเป็นธรรม ข้อเสนอแนะทางให้นำมาตรการทางกฎหมายของญี่ปุ่นและเกาหลีได้เป็นตัวอย่างที่ควรนำมาปรับใช้หรือพัฒนาเป็นแนวทางสำหรับประเทศไทยได้ โดยเฉพาะการจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อคุ้มครองผู้สร้างสรรค์และจัดการค่าลิขสิทธิ์ รวมถึงมาตรการสัญญามาตรฐานและการตรวจสอบเงื่อนไขสัญญาที่เหมาะสม

คำสำคัญ: สิทธิและผลประโยชน์, ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม, อนาคต

บทนำ

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันงานดนตรีกรรมนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากงานดนตรีกรรมเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สามารถถ่ายทอดความรู้สึก อารมณ์ ความนึกคิด ของผู้สร้างสรรค์งาน ดนตรีกรรมผ่านทางคำร้องท่วงทำนองและการเรียบเรียงเสียงประสานไปยังผู้ฟัง ก่อให้เกิดความรู้สึก ตามคำร้องท่วงทำนอง และการเรียบเรียงเสียงประสานของงานดนตรีกรรมนั้น ทั้งนี้ผู้สร้างสรรค์งาน ดนตรีกรรมจะต้องใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Originality) ประกอบกับความวิริยะอุตสาหะอย่างมาก (Labour of Skill) ในการสร้างสรรค์งานดนตรีกรรมชิ้นงานหนึ่ง จากการที่สร้างสรรค์งาน ดนตรีกรรมจะต้องใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Originality) ประกอบกับความวิริยะอุตสาหะ (Labour of Skill) ทำให้งานดนตรีกรรมดังกล่าวสมควรที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เพื่อให้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้น จะได้มีสิทธิในอันที่จะใช้ประโยชน์จากบทเพลงนั้น รวมถึงหากันมิให้ผู้อื่นกระทำการใด ๆ กับบทเพลงนั้นโดยมิได้รับอนุญาตจากผู้สร้างสรรค์งาน ดนตรีกรรม เป็นเหตุทำให้งาน ดนตรีกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นได้รับการคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ทั้งนี้ ต้องทำความเข้าใจเสียก่อนว่าในบทเพลงหนึ่งจะประกอบไปด้วยงานสร้างสรรค์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ อันได้แก่ ลิขสิทธิ์ในคำร้องหรือเนื้อเพลง (Lyric) ลิขสิทธิ์ในทำนอง (Melody) ลิขสิทธิ์ในการการเรียบเรียงเสียงประสาน (Arranging) ลิขสิทธิ์ในการบันทึกเสียง (Sound Recording) และ สิทธินักแสดง (Performer's Right)

ทั้งนี้โดยธรรมชาติของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้นไม่ว่าจะเป็นผู้สร้างสรรค์งานดนตรี กรรมเพื่อให้คนอื่นขับร้องที่เราเรียกว่าครูเพลงก็ดี หรือกรณีที่ทั้งผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมและ ขับร้องด้วยตนเองที่เราเรียกว่านักร้องหรือนักดนตรีก็ดี บุคคลเหล่านี้ล้วนเป็นบุคคลที่มีความคิด มีจินตนาการในการสร้างสรรค์คำร้องท่วงทำนองต่าง ๆ แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการดำเนินธุรกิจในการเพลง ไม่ว่าจะเป็นผลตอบแทนที่สมควรได้รับจากงานเพลงของตน วิธีการเผยแพร่ โฆษณาผลงานเพลงของตนออกสู่ท้องตลาดในวงกว้าง ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมย่อมมีความจำเป็น ที่ต้องอาศัยผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจในการเพลงเป็น อย่างดีเพื่อเป็นประตูด่านใหญ่ที่จะนำผลงานเพลงของตนออกสู่ท้องตลาด จากความจำเป็นของผู้ สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่ต้องอาศัยผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงในการเผยแพร่เพลงของตนออกสู่ตลาดนี้เอง ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงอาศัยความจำเป็นนี้ในการต่อรองกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรี กรรม ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคในการเข้าทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงผู้ สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม แต่เดิมผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงอาศัยความจำเป็นที่ต้องการนำผลงานออกสู่ตลาดและความไม่รู้ถึงสิทธิที่กฎหมายให้ความคุ้มครองของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม โดยการทำสัญญาในลักษณะของการโอนลิขสิทธิ์ในผลงานเพลงทั้งหมดให้กับค่ายเพลงตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม และอายุการคุ้มครองตามกฎหมายกำหนดโดยแลกกับค่าตอบแทนในคราวเดียว ซึ่งเป็นการโอนลิขสิทธิ์ในคำร้องทำนอง การเรียบเรียงเสียงประสาน ตลอดจนสิทธินักแสดงทำให้ลิขสิทธิ์ในผลงานเพลงของผู้สร้างสรรค์งาน ดนตรีกรรมตกแก่ผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงผู้ประกอบค่ายเพลงจึงมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในงานเพลงนั้น แม้ในปัจจุบันผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมเพลงจะมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิที่กฎหมายให้ความคุ้มครองก็ตาม แต่ผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงก็ยังเป็นช่องทางสำคัญของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในการที่จะเผยแพร่ผลงาน

ของตนออกสู่ท้องตลาดอยู่ดี ล พังความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิตามกฎหมายของตนนั้นจึงอาจจะยังไม่เพียงพอที่จะลดความไม่เสมอภาคในการเข้าทำสัญญาดังที่ได้กล่าวมาได้

อย่างไรก็ดี ปัญหา กฎหมายลิขสิทธิ์ไทยยังไม่มีบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้สร้างสรรค์จากสัญญาที่ไม่เป็นธรรมปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติที่กำหนด หลักความเป็นธรรมในการทำสัญญา ระหว่างผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม (เช่น นักแต่งเพลง ศิลปินอิสระ) กับผู้ประกอบการหรือค่ายเพลง ส่งผลให้ศิลปินมักถูกบังคับให้โอนสิทธิทั้งหมดโดยไม่สามารถเจรจาต่อรองได้ ปัญหาการโอนสิทธิในผลงานโดยไม่เป็นธรรม ผู้สร้างงานมักถูกบังคับให้โอนสิทธิในผลงาน (ลิขสิทธิ์) ให้ค่ายเพลงโดยสมบูรณ์ (ขายขาด) ทั้งที่ยังไม่เข้าใจผลเสียในระยะยาว เช่น สูญเสียสิทธิในการควบคุมหรือรับค่าลิขสิทธิ์ในอนาคต ปัญหาการแบ่งรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ค่าลิขสิทธิ์ในเพลง หรือ รายได้จากการใช้เพลง (เช่น ผ่าน Spotify, YouTube) ถูกจัดสรรให้ค่ายหรือแพลตฟอร์มเป็นส่วนใหญ่ ผู้สร้างสรรค์ได้รับส่วนน้อย แม้เป็นเจ้าของผลงานหลัก ปัญหาด้านการขาดหน่วยงานกลางที่ให้คำปรึกษาแก่ผู้สร้างสรรค์ในกระบวนการเจรจาสัญญา ทำให้ค่าลิขสิทธิ์ไม่โปร่งใส ผู้สร้างสรรค์ไม่สามารถตรวจสอบรายได้ที่แท้จริงจากการใช้เพลงของตนได้ ปัญหาการถูกเอาเปรียบในสัญญาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง แต่กฎหมายลิขสิทธิ์ไทยกลับไม่มีบทบัญญัติจัดตั้ง กลไกช่วยเหลือด้านกฎหมาย เช่น องค์กรหรือระบบจัดเก็บและจัดสรรค่าลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมแก่ผู้สร้างสรรค์ ไม่มีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ดูแลสิทธิแทนผู้สร้างงานเหมือน JASRAC (ญี่ปุ่น) หรือ KOMCA (เกาหลีใต้)

จากปัญหาทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่ได้นำเสนอในข้างต้นจึงเป็นที่มาในการทำวิจัย เพื่อศึกษาว่า ปัญหาการคุ้มครองผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่อยู่ในสถานะที่เสียเปรียบในทางธุรกิจนั้นมีอยู่อย่างไร การคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 นั้น มีมาตรการในการจัดการปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์ งานดนตรีกรรมอย่างไร รวมทั้งศึกษามาตรการทางกฎหมาย ลิขสิทธิ์ภายใต้กฎหมายต่างประเทศว่ามีมาตรการอย่างไร เพื่อเป็นการแสวงหาและนำเสนอแนวทางในการ แก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในการจัดการปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้ สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม นั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับสิทธิและประโยชน์ รวมถึงความไม่เป็นธรรมในการทำสัญญาระหว่างผู้ สร้างสรรค์งานดนตรีกับผู้ประกอบการ ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ไทย
2. ศึกษามาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ภายใต้กฎหมายญี่ปุ่นและเกาหลีว่ามีมาตรการคุ้มครองผู้ สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่อยู่ในสถานะที่เสียเปรียบในทางธุรกิจอย่างไร
3. เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย และกลไกคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ให้ได้รับความ เป็นธรรมมากขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการ รวบรวม ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ทั้งภาษาไทย และต่างประเทศ จากตำราวิชาการ หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ บทความ ตั๋วบทกฎหมาย คำพิพากษา ความเห็นนักวิชาการ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ข้อมูล ทางสถิติ เอกสารและ ฐานข้อมูลบนเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดให้เป็นระบบสำหรับการวิเคราะห์และจัดทำข้อสรุป และข้อเสนอที่เหมาะสมที่สุด มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การกำหนดหัวข้อและโจทย์การวิจัยเลือกประเด็นที่สนใจหรือต้องการหาคำตอบตั้งคำถามวิจัยและ วัตถุประสงค์ให้ชัดเจนกำหนดขอบเขตประเภทของเอกสารและช่วงเวลาที่จะศึกษา
2. การสืบค้นและรวบรวมเอกสารค้นหาแหล่งข้อมูลจากห้องสมุด หอจดหมายเหตุ หรือฐานข้อมูล ออนไลน์รวบรวมเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) เช่น บันทึกทางการ ตั๋วบทกฎหมาย ดนตรี หรือภาพถ่าย ดั้งเดิมรวบรวมเอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) เช่น บทความวิชาการ หนังสือ ตำรา หรือรายงานวิจัยที่ มีผู้สรุปไว้แล้ว
3. การประเมินความน่าเชื่อถือของเอกสาร (Scott's Criteria) ความแท้จริง (Authenticity) โดย ตรวจสอบว่าเป็นเอกสารจริง ไม่ใช่สิ่งปลอมแปลงความน่าเชื่อถือ (Credibility): พิจารณาว่าผู้เขียนมีความ เที่ยงตรง ไม่มีอคติ และข้อมูลถูกต้องความเป็นตัวแทน (Representativeness): เอกสารนั้นสะท้อนภาพรวม ของเรื่องที่ศึกษาได้ครบถ้วนหรือไม่ความหมาย (Meaning): ข้อความในเอกสารมีความชัดเจน ตีความได้ง่าย ไม่ คลุมเครือ
4. การวิเคราะห์และตีความข้อมูลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการจัดหมวดหมู่ แยกแยะประเด็นสำคัญ และลงรหัสข้อมูล (Coding)การตีความข้อเท็จจริง: สรุปสาระสำคัญที่ปรากฏตามจริง ในเนื้อหาการตีความนัยซ่อนแฝง: วิเคราะห์เจตนา บริบททางสังคม หรือความหมายที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง ตัวอักษร
5. การสังเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลนำข้อมูลที่ได้จากเอกสารหลาย ๆ แหล่งมาเปรียบเทียบหาความ สอดคล้องหรือข้อขัดแย้งเชื่อมโยงข้อมูลเข้ากับกรอบแนวคิด ทฤษฎี หรือสมมติฐานที่ตั้งไว้เพื่อตอบโจทย์การ วิจัย
6. การสรุปผลและการเขียนรายงานวิจัยเรียบเรียงผลการวิจัยตามโครงสร้างมาตรฐาน เขียนอ้างอิง อย่างถูกต้องตามหลักสากลเพื่อป้องกันการคัดลอกผลงาน (Plagiarism)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง สิทธิและผลประโยชน์ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในอนาคต ผลการวิจัย มีดังนี้

ในการเข้าทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีในประเด็น ของสิทธิของผู้สร้างสรรค์อาจมิได้มีความขัดแย้งอย่างสิทธิในทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เนื่องจากสิทธิของผู้สร้างสรรค์ มิได้เป็นสิทธิที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ในทางพาณิชย์แก่ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงอย่างสิทธิทางเศรษฐกิจ

ประกอบกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิของผู้สร้างสรรค์ แต่อย่างไรก็ดี หากเกิดเป็นประเด็นข้อพิพาทระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลง และผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมการที่มาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มิได้บัญญัติ ให้ชัดเจน อาจก่อให้เกิดปัญหาในการตีความในภายหลัง

แม้จากการพิจารณาจะเห็นได้ว่า ปัญหาการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมเกิดจากความไม่เสมอภาคระหว่างคู่สัญญา ซึ่งเป็นปัญหาของความไม่เป็นธรรมทางสัญญาก็ตาม แต่การที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มิได้มีมาตรการทาง กฎหมายใดที่จะแก้ไขหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากความไม่เสมอภาคของสัญญานั้น ปัญหาความไม่เป็นธรรมทางสัญญาจึงแปรสภาพมาเป็นความไม่เป็นธรรมทางกฎหมายและความไม่เป็นธรรมทางคำพิพากษาของศาลไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ผลกระทบต่อผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมจากปัญหาการเข้าทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ ประกอบธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้นก็คือ การที่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม อาทิ นักประพันธ์คำร้อง นักประพันธ์ทำนอง ต้องตกอยู่ภายใต้ข้อสัญญาสิทธิที่เกิดจากการที่ผู้ ประกอบธุรกิจค่ายเพลงอาศัยหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและเสรีภาพในการเข้าทำสัญญา เพื่อเอารัดเอาเปรียบผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์ไม่อาจแก้ไขหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากความไม่เป็นธรรมนั้นได้ และศาลไม่อาจมีคำพิพากษานอกเหนือไปจากข้อตกลงของ คู่สัญญาที่กฎหมายได้ให้การรับรองไว้ได้ จากการที่ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงมีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนี้เอง ส่งผลทำให้ในทางปฏิบัติผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกำหนดเงื่อนไขในสัญญาสิทธิที่เป็นคุณแก่ตนเพียงฝ่ายเดียวโดยที่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมต้องอยู่ในฐานะที่จำยอมตามเงื่อนไขดังกล่าว ซึ่ง โดยส่วนมากผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงจะกำหนดให้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมโอนขายลิขสิทธิ์ ทั้งหมดและเสร็จเด็ดขาดตลอดอายุการของคุ้มครองลิขสิทธิ์ โดยผู้สร้างสรรค์ดนตรีกรรมได้รับค่าลิขสิทธิ์นั้นเป็นการตอบแทนซึ่งเป็นจำนวนน้อยกว่าที่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมควรจะได้รับ หรือ อาจได้รับข้อตกลงที่ดีขึ้นโดยได้รับส่วนแบ่งจากผลกำไรของการขายที่ต้องหักต้นทุนการผลิตและการ โฆษณาเสียก่อน แต่อย่างไรก็ดีส่วนแบ่งดังกล่าวถือว่าน้อยมากหากเทียบกับการที่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมยังคงเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในคำร้องและทำนอง เมื่อการโอนลิขสิทธิ์ตามที่กฎหมายลิขสิทธิ์ได้กำหนดไว้เป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการ แสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา การที่ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งาน ดนตรีกรรมยอมตกลงเข้าทำสัญญาดังกล่าว ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมก็ย่อมต้องผูกพันตามข้อตกลงที่กำหนดไว้นั้น โดยมีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ มีดังนี้

1. การศึกษาปัญหาความไม่เป็นธรรมในการทำสัญญาระหว่างผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกับผู้ประกอบการภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ไทย พบว่าปัญหาหลักเกิดจาก ความไม่สมดุลของอำนาจต่อรอง ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีจำนวนมาก โดยเฉพาะศิลปินอิสระหรือนักแต่งเพลงรุ่นใหม่ มักอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบเมื่อเทียบกับค่ายเพลงหรือผู้ประกอบการที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและความรู้ด้านสัญญาสูงกว่า ผู้สร้างสรรค์จึงต้องยอมรับเงื่อนไขที่เอื้อประโยชน์ให้กับฝ่ายค่ายเพลงมากที่สุด เช่น การโอนสิทธิ์ในผลงานทั้งหมดโดยไม่มีข้อจำกัด การกำหนดสัดส่วนรายได้ที่น้อยเกินไป หรือการผูกขาดค่าลิขสิทธิ์ในระยะยาว ปัญหาความไม่เป็นธรรมนี้ยังสะท้อนผ่านรูปแบบสัญญาที่ไม่โปร่งใส เช่น สัญญาที่ใช้ภาษากฎหมายซับซ้อน ศิลปินไม่มีโอกาสแก้ไขหรือเจรจาเงื่อนไข

รวมถึงไม่มีข้อกำหนดให้ผู้ประกอบการเปิดเผยรายได้จากการใช้ผลงานอย่างชัดเจน ทำให้ผู้สร้างสรรค์ไม่สามารถตรวจสอบว่าตนได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมหรือไม่ อีกทั้งในหลายกรณีผู้สร้างสรรค์ต้องโอนสิทธิ์ในผลงานแบบ “ขายขาด” (Assignment of Copyright) โดยไม่เข้าใจผลกระทบระยะยาว เช่น สูญเสียสิทธิ์ในการควบคุมการใช้หรือรับค่าลิขสิทธิ์จากแพลตฟอร์มสตรีมมิ่ง ปัญหานี้เกิดขึ้นเนื่องจาก กฎหมายลิขสิทธิ์ไทย พ.ศ.2537 แม้จะคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและกำหนดสิทธิของผู้สร้างสรรค์ แต่ไม่ได้บัญญัติเรื่องความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือกลไกให้ตรวจสอบและปรับแก้ไขสัญญาที่เอาเปรียบผู้สร้างสรรค์ ขาดหน่วยงานกลางที่สามารถเป็นตัวกลางคุ้มครองสิทธิและให้คำปรึกษาแก่ผู้สร้างสรรค์เหมือนในต่างประเทศ เช่น JASRAC ของญี่ปุ่น หรือ KOMCA ของเกาหลีใต้ ซึ่งช่วยให้ผู้สร้างสรรค์สามารถเจรจาและจัดสรรรายได้ได้อย่างเป็นธรรม

นอกจากนี้ ผลการศึกษาข้างชี้ให้เห็นว่า ความไม่เป็นธรรมในสัญญาไม่ได้เกิดเฉพาะกับศิลปินรายเล็กเท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นกับผู้สร้างสรรค์ที่มีชื่อเสียงในระดับหนึ่งด้วย เพราะค่ายเพลงมักมีอิทธิพลในการกำหนดเงื่อนไข เช่น การควบคุมสิทธิในการเผยแพร่เพลง การใช้ผลงานในการโฆษณาหรือสื่ออื่น ๆ ซึ่งผู้สร้างสรรค์ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลหรือมีอำนาจต่อรองได้ ปัญหาความไม่เป็นธรรมในการทำสัญญาในประเทศไทยจึงมีสาเหตุหลักจาก อำนาจต่อรองที่ไม่เท่าเทียม, สัญญาที่ไม่โปร่งใส, การขาดมาตรการตรวจสอบและองค์กรกลาง ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นอุปสรรคต่อการปกป้องสิทธิของผู้สร้างสรรค์อย่างแท้จริง และทำให้ผู้สร้างสรรค์ยังคงตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบทางธุรกิจ

2. การศึกษามาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ในญี่ปุ่นและเกาหลีใต้เพื่อคุ้มครองผู้สร้างสรรค์งานดนตรีที่อยู่ในสถานะเสียเปรียบในทางธุรกิจ พบว่าทั้งสองประเทศมีมาตรการที่แตกต่างกันแต่มีเป้าหมายร่วมกัน คือ สร้างความเป็นธรรมในการทำสัญญาและจัดสรรรายได้ ในญี่ปุ่น แม้กฎหมายลิขสิทธิ์ (Copyright Act of Japan, Act No. 48 of 1970) จะไม่ได้บัญญัติเรื่องสัญญาที่ไม่เป็นธรรมโดยตรง แต่ญี่ปุ่นใช้กฎหมายอื่นประกอบ เช่น *Consumer Contract Act* ที่เปิดโอกาสให้ศาลเพิกถอนเงื่อนไขสัญญาที่เอาเปรียบผู้บริโภคหรือผู้สร้างสรรค์งานดนตรี นอกจากนี้ องค์กรกลางอย่าง JASRAC (Japanese Society for Rights of Authors, Composers and Publishers) ทำหน้าที่ จัดเก็บและจัดสรรค่าลิขสิทธิ์จากผู้ใช้งานและค่ายเพลง ให้ผู้สร้างสรรค์ได้รับค่าตอบแทนตามสัดส่วนที่เหมาะสม พร้อมทั้งตรวจสอบการละเมิดลิขสิทธิ์ได้ ทำให้ผู้สร้างสรรค์รายย่อยสามารถมีอำนาจต่อรองมากขึ้น และลดความเสี่ยงจากการถูกบังคับให้โอนสิทธิ์หรือสัญญาที่เสียเปรียบสำหรับเกาหลีใต้ มาตรการทางกฎหมายมีลักษณะ เชิงรุกและครอบคลุมมากกว่า กฎหมายลิขสิทธิ์ของเกาหลี (Copyright Act of Korea, Act No. 432 of 1957, as amended) รวมถึงคำวินิจฉัยและแนวทางของ Korea Fair Trade Commission (KFTC) ที่ประกาศให้สัญญาผูกพันระยะยาวที่เอาเปรียบศิลปิน (“*slave contracts*”) เป็นโมฆะหรือสามารถแก้ไขได้ นอกจากนี้ เกาหลีใต้ยังมีกลไก สัญญามาตรฐานสำหรับศิลปินและผู้สร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้สร้างสรรค์รายย่อยไม่ต้องตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบ นอกจากนี้ KOMCA (Korea Music Copyright Association) ทำหน้าที่จัดเก็บและจัดสรรค่าลิขสิทธิ์ รวมถึงให้คำปรึกษาด้านสัญญาและสิทธิแก่ศิลปินและนักแต่งเพลงอย่างครบวงจร เมื่อเปรียบเทียบระหว่างสองประเทศ พบว่า ญี่ปุ่นใช้วิธี อาศัยกฎหมายทั่วไปและองค์กรกลาง เพื่อคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ ขณะที่เกาหลีใต้ กำหนดมาตรการเชิงรุกทั้งใน

กฎหมายและหน่วยงานรัฐ เพื่อป้องกันและแก้ไขสัญญาที่เอาเปรียบ นอกจากนี้ทั้งสองประเทศยังมีองค์กรกลางจัดเก็บและจัดสรรรายได้ให้ผู้สร้างสรรค์อย่างโปร่งใส ทำให้ผู้สร้างสรรค์มีอำนาจต่อรองสูงขึ้นและสามารถรักษาสិทธิในผลงานของตนได้ ดังนั้น มาตรการทางกฎหมายของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้เป็นตัวอย่างที่สามารถนำมาปรับใช้หรือพัฒนาเป็นแนวทางสำหรับประเทศไทยได้ โดยเฉพาะการจัดตั้ง องค์กรกลางเพื่อคุ้มครองผู้สร้างสรรค์และจัดการค่าลิขสิทธิ์อย่างโปร่งใส รวมถึง มาตรการสัญญามาตรฐานและการตรวจสอบเงื่อนไขสัญญา เพื่อป้องกันการเอาเปรียบผู้สร้างสรรค์รายย่อย

3. การปรับปรุงกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยและกลไกคุ้มครองผู้สร้างสรรค์มีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรมในการทำสัญญา การแบ่งรายได้ และการขาดหน่วยงานกลางสำหรับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้สร้างสรรค์ไทยโดยเฉพาะศิลปินอิสระและนักแต่งเพลงรุ่นใหม่ตกอยู่ในสถานะเสียเปรียบทางธุรกิจอย่างต่อเนื่อง จากแนวทางการปรับปรุงกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยและกลไกคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ควรดำเนินการแบบ บูรณาการทั้งกฎหมาย มาตรฐานสัญญา องค์กรกลาง การเปิดเผยรายได้ และการสร้างความรู้แก่ผู้สร้างสรรค์ แนวทางเหล่านี้จะช่วยสร้างความเป็นธรรม ลดความเสียเปรียบ และทำให้ผู้สร้างสรรค์สามารถรักษาสิทธิในผลงานของตนได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ในประเด็นการไม่มีบทบัญญัติในกฎหมายลิขสิทธิ์ที่คุ้มครองจากสัญญาที่ไม่เป็นธรรมนั้น จากการศึกษากฎหมายลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมในประเทศไทย พบว่า ไม่มีบทบัญญัติใดที่ให้การคุ้มครองโดยตรงต่อผู้สร้างสรรค์ในประเด็น “ความเป็นธรรมของสัญญา” ระหว่างผู้สร้างสรรค์กับผู้ประกอบการ หรือค่ายเพลง โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์มีอำนาจต่อรองต่ำ เช่น ศิลปินอิสระ นักแต่งเพลงหน้าใหม่ หรือผู้ที่ไม่มีตัวแทนหรือความรู้ด้านกฎหมาย นอกจากนี้ การแบ่งรายได้จากการใช้ผลงานที่ไม่โปร่งใส พบว่า การเข้าทำสัญญาที่ไม่เป็นธรรมในอุตสาหกรรมดนตรี มักเกิดจากอำนาจการต่อรองที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้สร้างสรรค์งาน เช่น นักแต่งเพลงหรือศิลปินอิสระ กับค่ายเพลงหรือผู้ประกอบการรายใหญ่ โดยสัญญามักมีลักษณะบังคับให้โอนสิทธิในผลงานทั้งหมดหรือกำหนดเงื่อนไขที่เอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายค่ายเพลงเพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น แนวทางการแก้ปัญหาที่สำคัญจึงต้องมุ่งไปที่ การปรับปรุงกลไกทางสัญญาและการกำหนดนโยบายที่สร้างความเป็นธรรม ในด้านการเข้าทำสัญญา แนวทางหนึ่งคือ การกำหนดให้มีสัญญามาตรฐาน (Standard Contract) ที่ผ่านการตรวจสอบจากหน่วยงานรัฐหรือองค์กรกลาง โดยระบุเงื่อนไขขั้นต่ำที่ต้องคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์ เช่น กำหนดสัดส่วนการแบ่งรายได้ขั้นต่ำ การห้ามโอนสิทธิอย่างสมบูรณ์โดยไม่มีข้อยกเว้น หรือการให้สิทธิผู้สร้างสรรค์สามารถตรวจสอบบัญชีรายได้ได้ ซึ่งแนวทางนี้ประสบความสำเร็จในเกาหลีใต้ที่ Korea Fair Trade Commission กำหนดสัญญามาตรฐานสำหรับศิลปินและผู้สร้างสรรค์ เพื่อลดปัญหา “*slave contracts*” และสร้างความสมดุลในการเจรจา อีกแนวทางหนึ่งคือ การสร้างกลไกการตรวจสอบความเป็นธรรมของสัญญา (Fairness Review Mechanism) โดยให้องค์กรกลางหรือหน่วยงานรัฐสามารถพิจารณาเพิกถอนหรือแก้ไขเงื่อนไขสัญญาที่เอาเปรียบผู้สร้างสรรค์ เช่น การบังคับให้โอนสิทธิขาดโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนที่สมเหตุสมผล แนวทางนี้พบในกฎหมาย

ทั่วไปของญี่ปุ่น เช่น *Consumer Contract Act* ที่เปิดโอกาสให้ศาลเพิกถอนเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมได้ ซึ่งแม้จะไม่ได้อยู่ในกฎหมายลิขสิทธิ์โดยตรง แต่ก็ช่วยป้องกันการเอาเปรียบได้ในระดับหนึ่ง

และเมื่อพิจารณาด้านการขาดหน่วยงานกลางหรือกลไกช่วยเหลือทางกฎหมาย จากการศึกษาพบว่าการขาดหน่วยงานกลางหรือกลไกช่วยเหลือทางกฎหมายเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อผู้สร้างสรรค์งานดนตรีในหลายมิติ ผู้สร้างสรรค์รายย่อยหรือศิลปินอิสระมักขาดความรู้และอำนาจต่อรองในการเจรจาสัญญา อีกทั้งไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ผลงานและรายได้ที่เกิดขึ้นจริงจากแพลตฟอร์มสตรีมมิ่ง ค่ายเพลง หรือผู้ใช้ผลงานอื่น ๆ ทำให้เกิดปัญหาการจัดสรรรายได้ที่ไม่โปร่งใส และความเสี่ยงเปรียบทางธุรกิจที่สะสมเป็นระยะเวลานาน ในหลายประเทศที่มีอุตสาหกรรมดนตรีเติบโตอย่างรวดเร็ว เช่น ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ได้มีการจัดตั้ง องค์กรกลางเพื่อช่วยจัดเก็บและจัดสรรค่าลิขสิทธิ์ รวมถึงให้คำปรึกษาผู้สร้างสรรค์ ในญี่ปุ่น JASRAC (Japanese Society for Rights of Authors, Composers and Publishers) ทำหน้าที่จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากผู้ใช้งาน เช่น สถานีวิทยุ โทรทัศน์ หรือแพลตฟอร์มดิจิทัล แล้วจัดสรรรายได้ไปยังผู้สร้างสรรค์อย่างโปร่งใสตามสัดส่วนที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยตรวจสอบการละเมิดลิขสิทธิ์และให้คำแนะนำด้านสัญญาแก่ผู้สร้างสรรค์รายย่อย ในเกาหลีใต้ KOMCA (Korea Music Copyright Association) ทำหน้าที่คล้ายกับ JASRAC โดยจัดเก็บและจัดสรรค่าลิขสิทธิ์ รวมถึงให้คำปรึกษาด้านสัญญาและสิทธิทางกฎหมายแก่ศิลปินและนักแต่งเพลง นอกจากนี้ KFTC (Korea Fair Trade Commission) ยังตรวจสอบสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและออกแนวทางสัญญามาตรฐานสำหรับศิลปินและผู้สร้างสรรค์ เพื่อลดความเสี่ยงที่ผู้สร้างสรรค์จะถูกเอาเปรียบ ในขณะที่ประเทศไทย แม้ว่าจะมีกฎหมายลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์กลางที่ทำหน้าที่เหมือน JASRAC หรือ KOMCA ที่สามารถจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และจัดสรรอย่างเป็นระบบ รวมถึงให้คำปรึกษาเรื่องสัญญา และตรวจสอบการละเมิดลิขสิทธิ์ ทำให้ผู้สร้างสรรค์ไทยจำนวนมากต้องพึ่งพาความรู้ส่วนตัวหรือทนายความเอกชน ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงและไม่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ส่งผลให้ผู้สร้างสรรค์ยังคงอยู่ในสถานะเสียเปรียบทางธุรกิจอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดตั้ง หน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่จัดเก็บและจัดสรรค่าลิขสิทธิ์อย่างโปร่งใส รวมถึงให้คำปรึกษาด้านกฎหมายและสัญญา เป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรมของผู้สร้างสรรค์ไทย โดยสามารถอ้างอิงแนวปฏิบัติจากต่างประเทศเพื่อปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

โดยสรุปจากการศึกษาพบว่า ผลกระทบจากปัญหาการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลกระทบต่อผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม และผลกระทบต่อประชาชนทั่วไป ผู้ใช้งานดนตรีกรรม ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลกระทบประการสำคัญต่อผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ก็คือการที่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมต้องตกอยู่ภายใต้ข้อสัญญาลิขสิทธิ์ที่มีเงื่อนไขในการเอาเปรียบผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่มีอำนาจต่อรองที่ด้อยกว่าซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์ไม่อาจแก้ไขหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากความไม่เป็นธรรมนั้นได้ และจากการศึกษาคำพิพากษาของศาลโดย หลักศาลไม่อาจมีคำพิพากษานอกเหนือไปจากข้อตกลงของคู่สัญญาที่กฎหมายได้ให้การรับรองไว้ได้ เว้นแต่ข้อตกลงในสัญญาไม่ชัดเจน ซึ่งศาลจะพิจารณาโดยอาศัยการตีความสัญญาตามมาตรา 171 ประกอบ 368 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สำหรับผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปผู้ใช้งาน ดนตรีกรรมก็คือ การใช้สิทธิในฐานะเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงในลักษณะ ที่เป็นการกีดกันมิให้สาธารณชนเข้าถึงงานดนตรีกรรมเกิน

สมควร ต่างกับในกรณีที่งานอันมีลิขสิทธิ์ เป็นของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม การใช้สิทธิทางลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมมิได้เคร่งครัดอย่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงที่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาผลกำไร แต่เพียงอย่างเดียว อาทิ ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมมักจะอนุญาตให้นักดนตรีอิสระสามารถนำผลงานเพลงของตนไปใช้ในการเล่นดนตรีกลางคืนเพื่อเลี้ยงชีพได้ โดยมองว่าเป็นผลตอบแทนจากความชื่นชอบในบทเพลงของตน อีกทั้งเป็นการโฆษณาบทเพลงของตนไปในตัว ในขณะที่ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงเรียกเก็บ ค่าลิขสิทธิ์จากการกระทำดังกล่าว เป็นต้น

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มิได้มีมาตรการทางกฎหมายใด จะแก้ไขหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวยังเป็นไป ตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาอย่างเคร่งครัด ส่งผลทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงอาศัยหลักการดังกล่าวในการผูกขาดความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ใน งานดนตรีกรรมของผู้สร้างสรรค์ที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนั่นเอง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษา ทำให้พบองค์ความรู้ใหม่ว่า การคุ้มครองผู้สร้างสรรค์งานดนตรีไม่ควรจำกัดอยู่แค่การคุ้มครองสิทธิในผลงานเชิงทรัพย์สินทางปัญญาเท่านั้น แต่ต้องรวมถึงการคุ้มครองความเป็นธรรมทางสัญญา การจัดการรายได้ที่โปร่งใส และการมีองค์กรกลางที่อิสระและตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างผู้สร้างสรรค์กับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมดนตรี อันเป็นแนวทางที่ประเทศไทยสามารถปรับใช้จากประสบการณ์ของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ได้อย่างเหมาะสม

ภาพที่ 1 ข้อเสนอการวิจัยและข้อเสนอแนะเชิงโครงสร้าง

ที่มา: ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์จากการวิจัยเอกสาร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงปฏิบัติและเชิงวิชาการ เชิงปฏิบัติ ดังนี้

1. ควรให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ความรู้แก่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมเกี่ยวกับสิทธิในผลงานของตนและแนวทางการทำสัญญาที่เป็นธรรม เพื่อให้ผู้สร้างงานสามารถปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของตนเองได้มากขึ้น นอกจากนี้ ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการจัดตั้งสมาคมหรือสหภาพของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม เพื่อเป็นกลไกในการรวมพลังและเพิ่มอำนาจต่อรองในการทำสัญญากับผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลง

2. เชิงนโยบายสาธารณะ รัฐควรเร่งพิจารณาการปรับปรุงกฎหมายลิขสิทธิ์ให้สอดคล้องกับบริบทของอุตสาหกรรมดนตรีในปัจจุบัน โดยเฉพาะการเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยสัญญาที่ไม่เป็นธรรม รวมทั้งการจัดตั้งองค์กรกลางที่ทำหน้าที่เก็บและจัดสรรค่าลิขสิทธิ์อย่างเป็นระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อสร้างหลักประกันให้ผู้สร้างงานได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม

3. งานวิจัยในอนาคตควรมีการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์จากศิลปินและผู้สร้างสรรค์เพลงในประเทศไทยโดยตรง เพื่อสะท้อนปัญหาและประสบการณ์จริงในการทำสัญญาและการได้รับค่าลิขสิทธิ์ อันจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและนำไปสู่การวางมาตรการที่ตรงกับความต้องการของผู้สร้างงานมากยิ่งขึ้น

4. ควรมีการศึกษากฎหมายและมาตรการคุ้มครองจากประเทศอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น กลุ่มประเทศในยุโรปและสหรัฐอเมริกา เพื่อเปรียบเทียบและสังเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ข้อเสนอแนะดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างระบบกฎหมายและกลไกเชิงสถาบันที่เข้มแข็ง โปร่งใส และเป็นธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาวงการดนตรีไทยในระยะยาว และทำให้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมสามารถดำรงชีพและสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2559). *คู่มืองานดนตรีกรรม* [Online], 29 กุมภาพันธ์ 2559. แหล่งที่มา https://www.ipthailand.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=512:2014-04-24-08-03-13&catid=99&Itemid=408
- จรัญ ภักดีธนากุล. (2541). สรุปลักษณะสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540. *จุลพาท*, 45(1), 1-13.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2545). *คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). นิติธรรม.
- พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537. (2537, 27 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 53 ก. หน้า 1.
- Japanese Law Translation. (2022). *Consumer Contract Act (Act No. 61 of 2000)*. <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/4624/en>
- Japanese Society for Rights of Authors, Composers and Publishers. (2022). *Annual report 2022*.

Korea Music Copyright Association. (2021). *Annual report*

2021. <https://indd.adobe.com/view/8d3c4873-384c-418b-9202-5e47f2426e9a>

Owen, R., & O'Dair, M. (2020). How blockchain technology can monetize new music ventures:

An examination of new business models. *Journal of Risk Finance*, 21(4), 333–

353. <https://doi.org/10.1108/JRF-03-2020-0053>